

یادداشت

حل ناترازی تولید برق و راهکارهای آن

رضایحی

کارشناس صنعت برق

واقعیت این است که بسیاری از مسائل عمده برق، صرفاً در وزارت نیرو قابل حل نیست و کاملاً به حوزه‌هایی خارج از حیطه فعالیت این نهاد مرتبط است. بارزترین نمونه این دست مسائل، قیمت برق و تبعات آن قلمداد می‌شود که در بستر ناترازی درآمد و هزینه‌های این صنعت، به یک مشکل جدی با تبعات گسترده تبدیل شده است. حل مسائل اینچنینی نیازمند همراهی همه بخش‌های دولت با وزارت نیرو برای تدوین سیاست‌های کلانی به حساب می‌آید که در نهایت می‌تواند به حل مشکلات این صنعت منجر شود. فراموش نکنیم که برق یک صنعت گران قیمت محسوب می‌شود که عمده هزینه‌هایش مربوط به تأسیسات و تجهیزات مورد استفاده در این صنعت است و مانند تمام دنیا تأمین، نگهداری و تعمیر این تأسیسات هزینه‌های هنگفتی دارد. در این میان بخش خصوصی که تولید ۶۰ درصد برق مورد نیاز کشور را برعهده دارد و کمی بیشتر از ۲۰ سال پیش در راستای اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به این حوزه ورود کرده هم، جزء قربانیان اصلی این ناترازی است. در واقع سرمایه‌گذاران این حوزه بر اساس مدل اقتصادی طراحی شده اولیه برای هر نیروگاه، یک دوره شش تا هفت‌ساله را برای بازگشت سرمایه خود با یک سود مناسب و منطقی پیش‌بینی کرده‌اند. اما امروز می‌بینیم که این سرمایه‌گذاری‌ها با زیان همراه شده است. بخش عمده‌ای از این سرمایه‌گذاران به دلیل استفاده از تسهیلات صندوق توسعه ملی با بدهی‌های ارزی هنگفتی مواجه هستند که پرداخت آن‌ها با اتکا به درآمد رالی نیروگاه‌ها از وزارت نیرو غیرممکن به نظر می‌رسد. در نهایت بی‌توجهی به این موضوعات به تدریج باعث فرار سرمایه‌گذاری‌ها از صنعت برق شده است. به این ترتیب با افزایش میزان مصرف و کاهش سطح سرمایه‌گذاری‌ها، با ناترازی در تولید و مصرف مواجه هستیم. بر این اساس، رفع ناترازی ۱۸ هزار مگاواتی فعلی، بیش از هرچیز، نیازمند انتقال دانش فنی برای ایجاد ظرفیت‌های جدید نیروگاه‌سازی در کشور است تا در کنار مجموعه بزرگی مانند مینا، زمینه را برای ساخت نیروگاه‌های جدید و رفع ناترازی در کوتاه‌ترین زمان ممکن فراهم کند. ضمن اینکه ایجاد رقابت سازنده بین شرکت‌ها با زمینه کاری مشابه، ضمن جلوگیری از بروز تبعات ناشی از انحصار، می‌تواند به رشد مستمر فناوری و ارائه محصولات و خدمات با کیفیت‌تر کمک کند. به نظر می‌رسد مهم‌ترین گام وزارت نیروی دولت چهاردهم بازگرداندن اعتماد سرمایه‌گذاران به صنعت برق به حساب می‌آید. به عنوان مثال اگر این امکان به سرمایه‌گذار داده شود که در صورت اخذ تسهیلات ارزی برای احداث نیروگاه‌ش، برق تولیدی خود را به صورت مستقیم به مشترکان بفروشد، زمینه برای اعتمادسازی فراهم می‌شود. با اینکه در سال ۱۴۰۱ درآمد شرکت توانیر از محل فروش برق، رقمی بالغ بر ۷۲ هزار میلیارد تومان بوده و پیش‌بینی می‌شود این عدد در سال جاری به بیش از ۱۵۰ هزار میلیارد تومان برسد. با این وجود شرایط برای بخش خصوصی دشوارتر شده، بنابراین شاید ضروری باشد بستر سرمایه‌گذاری در بخش برق کاملاً خارج از مجموعه وزارت نیرو شکل بگیرد. همچنین بایستی نحوه ارتباط مالی وزارت نیرو با سرمایه‌گذاران بخش خصوصی به‌ویژه در بخش نیروگاهی به عنوان یکی از برنامه‌های اصلی وزیر نیروی آینده مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

تسهیل روند تأمین مالی نیروگاه‌ها از مسیرهایی نظیر فروش مستقیم برق به مشترکان و یا همکاری با شرکت‌های E&P (اکتشاف و تولید) فعال در صنعت نفت و گاز برای سرمایه‌گذاری در برق و سایر روش‌های موجود، قادر خواهد بود به تأمین مالی و بازگشت سرمایه‌گذاری‌ها به صنعت برق کمک کند. فقط این نکته را فراموش نکنیم که سال آینده میزان مصرف برق کشور حداقل تا شش هزار مگاوات افزایش می‌یابد. تبدیل نیروگاه‌های گازی به سیکل ترکیبی و نیز توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر در سایزهای کوچک با قابلیت احداث و بهره‌برداری سریع، نصب کنتورهای هوشمند و تدوین یک مدل مدیریت مصرف بدون ایجاد خسارت و عدم نفع برای بخش‌های مولد کشور از جمله مهم‌ترین اقداماتی است که می‌تواند در دستور کار وزیر جدید نیرو قرار گیرد.

گزارش

صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی، یکی از روش‌های تأمین مالی شرکت‌هاست که طی دهه‌های متعددی در کشورهای توسعه‌یافته شکل گرفته است. کارکرد اصلی این نهادها، سرمایه‌گذاری در بخش‌های خاصی است که از لحاظ اعتباری در وضعیت نامطلوبی قرار دارند. این نهادها، چندسالی می‌شود که در بازار سهام ایجاد شده‌اند. برآورده ساختن اعتبار شرکت‌ها به صورت مشارکتی و افزایش سهم تسهیلات غیربانکی، کمک به تشکیل ذخایر مالی، تخصصی شدن عملیات شرکت‌ها و ارائه خدمات فنی به آن‌ها در کنار تأمین مالی و بسترسازی برای استفاده از دارایی‌های عمومی در راستای فعالیت‌های بخش واقعی اقتصاد از جمله کارکردهای ایجاد و توسعه این نوع سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود. با توجه به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، اگرچه این نهادها در بورس به وجود آمده، اما به نظر می‌رسد که توسعه و تعمیق باید تا بتوان از عملکرد مطلوب آن در نظام اقتصادی بهره‌مند شد. برای ارتقای وضعیت این صنعت، دو اقدام مهم یعنی تقویت گزینش‌های خروج از سرمایه‌گذاری خصوصی و امکان افزایش ذخایر توسط این صندوق‌ها باید در دستور کار قرار بگیرد.

واگذاری بنگاه‌های دولتی به صندوق‌های خصوصی

یکی از ظرفیت‌هایی که برای استفاده بهتر از این نهادسازی در حوزه مالی وجود دارد و می‌تواند برای دولت هم مفید واقع شود، به کارگیری ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری خصوصی در واگذاری شرکت‌های مشمول واگذاری زیان‌ده است. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی اجازه آن را به دولت داده اما نیازمند تغییراتی در فرایند واگذاری شرکت‌هاست. همچنین ظرفیت این قانون اجازه استفاده از صندوق‌های فوق‌ارمی دهد. به این صورت که آن‌ها هم می‌توانند مانند سایر اشخاص حقیقی یا حقوقی در فرایند مزایده واگذاری سهام دولت شرکت کرده و در صورت برنده شدن سهام را

یک کارشناس بازار مسکن در گفت‌وگو با آتیه نو مطرح کرد

راهکارهای انبوه‌سازی از طریق تعاونی‌های مسکن

مسکن مناسب بهره می‌برند، بالا می‌رود.

• به عقیده شما با افزایش مبلغ تسهیلات مسکن، مشکل تأمین منابع مالی برای مردم حل می‌شود؟

اینکه میزان تسهیلات افزایش یابد، یک طرف قضیه به حساب می‌آید؛ چرا که طبعاً با بالا رفتن مبلغ وام مسکن اقساط آن نیز سنگین‌تر می‌شود. این در حالی است که طی چندسال گذشته وضعیت درآمدی مردم به نسبت افزایش تورم، کاهش بسیار وحشتناکی داشته و زوج‌های جوان و کسانی که تاکنون مستأجر بوده‌اند، قابلیت پرداخت اقساط چندمیلیون تومانی را ندارند. اگر کسی بخواهد این اقساط را بپردازد، باید در ماه حداقل درآمدی بالای ۱۵ میلیون تومان داشته باشد که با وضعیت اقتصادی امروز، به تبع افشار متوسط و ضعیف که جامعه هدف طرح‌های ملی مسکن هستند، از چنین ظرفیتی برخوردار نیستند. دولت باید شرایط اقتصاد کلان در کشور را بهبود بخشد تا از طریق آن درآمد سرانه در کشور افزایش یابد. در سایه چنین روندی می‌توان امیدوار بود که قدرت خرید مردم برای خرید و اجاره خانه بالا برود.

• آیا الگوی ساخت و ساز در ایران طی سال‌های گذشته اصولی بوده است؟

خیر، الگوی ساخت‌وساز مسکن در کشور به هیچ عنوان منطبق با نیاز جامعه نیست و فاصله بسیار زیادی با آن دارد. در حالی که هزاران میلیارد تومان سرمایه صرف

زیست شهری مردم را حل کند. در این رابطه، مسکن مهر بعد از این همه سال هنوز با مشکلات زیرساختی همچون عدم وجود مراکز آموزشی، بهداشتی، جاده و نظایر آن روبه‌رو است. اگر مانند گذشته ساخت‌خانه بدون فکر به ایجاد بافت شهری رخ دهد، عملاً به جنبه‌های شهرنشینی مانند طرح مسکن مهر توجه نخواهد شد. این مسئله تبعات جبران‌ناپذیری را از بعد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در پی دارد.

• انبوه‌سازان نیز سالیانه تعداد قابل توجهی واحد می‌سازند. با وجود این، چرا در بازار کمبود هست؟

سالیانه به‌صورت متوسط بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ هزار واحد مسکونی در کشور توسط مردم و انبوه‌سازان ساخته می‌شود. نکته مهم این است که تعداد بسیار زیادی از این واحدها در مناطق لوکس‌نشین تولید می‌شوند؛ زیرا ساز و بفروش‌ها تنها به دنبال کسب سود هستند و بر اساس تراکم جمعیتی ساخت‌وساز انجام نمی‌دهند. این واحدها امکان دارد برای چندسال هم خالی بماند. ازسوی دیگر مردم قدرت خرید واحدهای اینچنینی را ندارند. بنابراین برای این ساخت‌وسازها باید یک برنامه جامع داشت تا از هدررفت منابع جلوگیری کند. لزوماً تعداد واحدها مطرح نیست و قابلیت سکونت برای اقشار متوسط و ضعیف که می‌توانند در این واحدها ساکن شوند، از اهمیت بسزایی برخوردار است. در این وضعیت، تعداد کسانی که از

صندوق‌های سرمایه‌گذاری خصوصی

حلقه مفقوده تأمین مالی بخش تولید

تملك کنند. بنابراین یک محدودیت مهم در این مسیر وجود دارد؛ این روش بیشتر برای مواردی قابل کاربرد است که بنگاه صددرصد دولتی بوده یا صندلی‌های هیئت‌مدیره تماماً در اختیار دولت باشد. در این صورت دولت تمام سهام متعلق به خود را واگذار می‌کند. محدودیت آنجاست که سازمان خصوصی‌سازی معمولاً سهام یک بنگاه را طی چند مرحله به شکل مزایده چند بلوک سهام واگذار کرده و کمتر پیش می‌آید که صددرصد سهام یک بنگاه به صورت یک‌جا توسط سازمان خصوصی‌سازی واگذار شود. این امر دلایل مختلفی دارد؛ از جمله اینکه واگذاری صددرصد سهام بنگاه، باعث رشد ثمن معامله شده و امکان شکست مزایده را افزایش می‌دهد. بنابراین اگر بررسی بازار پیش از برگزاری مزایده توسط سازمان خصوصی‌سازی انجام نپذیرد، احتمال بسیار کمی وجود دارد که فرصت خرید بنگاه‌های دولتی برای این صندوق‌ها فراهم شود. بر این اساس، برای استفاده از ظرفیت این صندوق‌ها در واگذاری‌ها، می‌بایست حتماً پیش از آغاز فرایند برگزاری مزایده، فراخوان اولیه توسط سازمان خصوصی‌سازی برای شناسایی خریداران بالقوه منتشر شود. اگر در این

امکان سرمایه‌گذاری بلندمدت

سرمایه‌گذاری خصوصی با تمامی انواع و روش‌های آن و در هر محدوده جغرافیایی دارای ویژگی‌های مشترکی است. افق زمانی سرمایه‌گذاری در این صنعت بلندمدت به حساب می‌آید. بنابراین انتظار می‌رود افرادی اقدام به این کار کنند که در بازه زمانی کوتاه‌مدت نیازی به منابع خود نداشته باشند. از این رو در ادبیات مالی به این افراد، صورت‌نیز می‌گویند. این ویژگی موجب آن را فراهم می‌آورد تا مدیر صندوق بتواند با بررسی فرصت‌های متنوع، گزینه مطلوب را بیابد. این شرایط باعث شده تا تنوع‌بخشی سبب دارای با سهولت بیشتری صورت پذیرد. ویژگی دیگر این مسئله، عدم نقدشوندگی

ساخت‌خانه در شمال تهران می‌شود، بسیاری از مردم تهران به دلیل کاهش شدید قدرت خرید و اجاره‌خانه رو به حاشیه‌نشینی آورده‌اند. در صورتی که اگر بازار مسکن مدیریت می‌شد، امروز ما با این وضعیت فاجعه‌بار در بازار مسکن روبه‌رو نبودیم.

• با این تفاسیر مشکل مسکن چندبعدی است؟

بله، برای رفع معضلات آن باید مشکلات اقتصاد به‌طور ریشه‌ای حل شود. تا زمانی که اقتصاد روی ریل صحیح نیفتد، نمی‌توان به حل مشکلات بخش مسکن امیدوار بود. حتی با ارائه تسهیلات در حوزه مسکن تا زمانی که افراد درآمد مناسبی نداشته باشند و از پس اقساط آن برنیایند نمی‌شود کاری برای این زمینه کرد. این درحالی است که مسئله عرضه و تقاضا و تورم از عوامل اصلی و مؤثر در قیمت و معاملات بازار مسکن به حساب می‌آید. در موضوع مسکن ارائه زمین به افراد عملاً راهگشا نیست؛ چرا که این زمین‌ها در نقاط بدون زیرساخت، عملاً به درد مصرف‌کننده نمی‌خورد. از طرفی خانواده‌ها قادر به ساخت این زمین‌ها نیستند. بر این اساس، باید برنامه‌ریزی درستی در بخش مسکن صورت گیرد.

• آیا سیاست اخذ مالیات از خانه‌های خالی راهگشا خواهد بود و قیمت‌ها را می‌شکند؟

بر اساس آمارهای رسمی بین ۲ تا ۳٫۵ میلیون خانه خالی در کشور وجود دارد. در صورتی که این واحدها در بازار عرضه شوند نمی‌توانیم شاهد کاهش قابل توجه قیمت خانه باشیم؛ زیرا در حال حاضر به دلیل افزایش بسیار سرسام‌آور قیمت مسکن طی سالیان اخیر، مصرف‌کننده واقعی که نیاز به خانه دارد، قدرت خریدش آن قدر نیست که بخواهد این واحدهای عرضه‌شده را خریداری کند. بنابراین این موضوع روی قیمت خرید خانه تأثیرگذار نیست اما اثر اصلی این قضیه بر روی بازار اجاره است. با عرضه خانه‌های خالی در بازار تعداد قابل‌حالی موجود در بازار بالا می‌رود. این موضوع، تقاضا در بازار اجاره را پاسخ می‌دهد. به نوعی با تعادل تقاضا و عرضه، قیمت‌ها در بازار اجاره با کاهش مناسبی روبه‌رو می‌شود. بنابراین بازار اجاره با استفاده از اهرم مالیات قابل کنترل است اما طرح اخذ مالیات از خانه‌های خالی باید به صورت درست و مناسب اجرایی شود و اهدافی که از قبل برای آن اندیشیده شده را محقق سازد، همچنین عزم لازم برای اجرای آن وجود داشته باشد.

در بلندمدت قلمداد می‌شود که انگیزه سرمایه‌گذاران را می‌کاهد. در پی این امر، به دلیل آنکه معاملات واحدهای صندوق‌های سرمایه‌گذاری به صورت متناوب در بازار سهام انجام نمی‌شود، ابهام در ارزش واحدها و سرمایه‌گذاری صورت می‌پذیرد.

الزام مهم تأمین مالی از بورس

فردین آقابزرگی، کارشناس بازار سرمایه در گفت‌وگو با «آتیه‌نو» با اشاره به اینکه رسالت اصلی بورس تأمین مالی بخش تولید به حساب می‌آید، گفت: «این کار نیاز به الزاماتی دارد و تا زمانی که آن‌ها فراهم نباشد، نمی‌توان انتظار داشت کار مؤثری صورت گیرد. در حال حاضر برآورده ساختن منابع در گردش بخش تولید در بازار سهام بسیار اندک بوده و در چنین وضعیتی بورس نخواهد توانست کارکرد اصلی خود را تحقق بخشد.»

او با تأکید بر اینکه برای محقق ساختن این مسئله باید حکمرانی اقتصادی ناظر بر بازار سرمایه در ایران تغییر کند، افزود: «به دلیل اینکه حدود ۷۵ درصد بورس در اختیار دولت است، به تبع سازمان بورس و ارکان آن هم‌سو با این موضوع در حرکت هستند و اگر منابعی جذب شود، صرف پوشش کسری بودجه دولت می‌شود.» آقابزرگی با بیان اینکه بر اساس آخرین آمار بانک مرکزی، حجم نقدینگی بالغ بر ۸٫۳۰۰ هزار میلیارد تومان است، توضیح داد: «زمانی این منابع به سمت بخش مواد اقتصاد حرکت می‌کنند که بستر فراهم باشد. در صورتی که امروز چنین امکانی مهیا نیست. دولت در بورس باید خود را کوچک‌تر کند تا بتوان از مسیر درست و اصولی اقدام به تأمین مالی تولید کرد.»

این کارشناس بازار سهام اضافه کرد: «رقمی در حدود ۸۵۳ هزار میلیارد تومان در اختیار انواع صندوق‌های سرمایه‌گذاری در بورس بوده که بیش از ۵۰ درصد آن در صندوق‌های درآمد خوابیده و ۳۵ درصد آن نیز به‌صورت سپرده در بانک قرار دارد. طبعاً اگر اوراق منتشر شود، صندوق‌ها آن را خریداری خواهند کرد اما منابع حاصل از فروش اوراق، به جای اینکه صرف تأمین مالی تولید شود، پوشش کسری بودجه را انجام می‌دهد.»